

creation of an angel

K A M E R K O O R
I L M A T A R

O.L.V. IMRE PLOEG
MET ABEER AL BATAL | ZANG

4 NOVEMBER 2023
PALEISKERK | DEN HAAG

10 NOVEMBER 2023
DOOPSGEZINDE KERK | UTRECHT

11 NOVEMBER 2023
PALEISKERK | DEN HAAG

Teksten en vertalingen Imre Ploeg
Ontwerp poster en programmaboekje Eva Trapman
Redactie Margot Beekink

Welkom

Lieve mensen,

Wanneer stop je een 'nieuw' koor te zijn? Is dat uit te drukken in jaren, of zit 'm dat in een bepaald aantal concerten? Misschien hebben we als Ilmatar de levensfase van puber of jongvolwassene bereikt. We durven verder vooruit te kijken naar... volgende programma's... investeren in de toekomst... andere steden... een buitenlandse reis?

Met de groei en de ambities, komen ook de serieuzere zaken om de hoek kijken. Hoeveel investering is verantwoord? Verkopen we wel genoeg kaartjes?

En toch blijft het onderaan de streep nog steeds voelen als één groot avontuur! Op de vrijdagavond kan je best eens moe zijn van een drukke week, maar het ontmoeten van elkaar en het samen toewerken naar steeds beter en mooier, dat geeft zóveel energie! Genoeg energie om na afloop van de repetitie lekker in de kroeg met elkaar te proosten en na te praten. En dan wordt het soms wat later dan we ons hadden voorgenomen.

Wij nemen jullie vanavond heel graag mee in de prachtige muziek die Imre voor ons uitgezocht heeft en hopen dat een vonkje van onze energie en ons plezier op jullie overspringt!

Het bestuur,
Meye, Margot, Kirsten, Eva

Programma

Tina Andersson The Angel

Patricia van Ness Michael, Seraphim

Syrisch Aramese hymne Manlo Nabke

Patricia van Ness Archangelus, Gabriel Praedicator

Volkslied van Gotland Allt under himmelens fäste

Alfred Momotenko-Levitsky Angelov Tvorche

Einojuhani Rautavaara Die erste Elegie

- pauze -

Krzysztof Penderecki Izhe xeruvimy

Arvo Pärt Alleluia-Tropus

Patricia van Ness Cherubim

Syrisch Aramese hymne Eftah Limor

Felix Mendelssohn Bartholdy Denn er hat seinen Engeln befohlen über dir

Arabisch gebed Ana aloum alhazina

Judith Weir My Guardian Angel

Volkslied uit Zweden Som stjärnan uppå himmelen så klar

Tina Andersson (Zweden, *1966) - The Angel

Voor de componist gaat dit lied over het verbeelden van de uitgestrektheid en complexiteit van het universum - verklankt door de fluisterzachte akkoorden. Sinds het begin der tijden kijken we omhoog naar de sterren, op zoek naar antwoorden op ons bestaan. Een engel daalt vanuit die sterren af, met in zijn armen een rusteloze ziel, die geboren wordt in onze werelden van gebreken.

The Angel

Out of the midnight sky an angel soars,
silently down towards the earth,
but the moon and the clouds upon their
nightly watch, perceive his celestial song.

He sings of the sin free souls and how
they dwell in peace,
within the paradise garden groves.
He sings of the Lord almighty and his
praise flows through this night asleep.

He carries in his arms a restless soul
to life's despair and faults,
but something in his song remains,
in wordless keep, within the soul.

And long she suffers in this world of
despair
but with a strange yearning worn,
and never it fades, that tone from God,
with its mournful sounds of the world.

Michail Joerjevitsj Lermontov
(Rusland, 1814-1841)

De Engel

Uit de middernachthemel zweeft een engel,
stil naar beneden richting de aarde,
maar de maan en de wolken nemen tijdens
hun nachtelijke wacht zijn hemelse lied waar.

Hij zingt over de zondevrije zielen en hoe ze
wonen in vrede,
in de paradijselijke tuinbossen.
Hij zingt van de almachtige Heer en zijn lof
stroomt door deze nacht in slaap.

Hij draagt in zijn armen een rusteloze ziel
naar de vertwijfeling en gebreken van het
leven,
maar iets in zijn lied blijft -
in woordeloze bewaring - in de ziel.

En lang lijdt ze, in deze wereld van wanhoop,
maar met een vreemd verlangen gedragen -
dat nooit vervaagt, die toon van God,
met zijn droevige geluiden van de wereld.

Patricia van Ness (Verenigde Staten, *1951) - Michael, Seraphim

Van Ness schreef tekst en muziek van de Nine Orders of the Angels, waarin de negen hiërarchieën van engelen worden bezongen, zoals beschreven door pseudo-Dionysius in de vijfde en zesde eeuw (en ondertussen in de Christelijke wereld als leidinggevend aangenomen). Kamerkoor Ilmatar vertolkt drie delen, waarbij in Michael, Seraphim het eeuwige lied van de engelen (net als in het vorige werk) tot klank wordt gebracht en openbreekt in de meest intieme ontmoeting tussen aartsengel Michaël en het hart van de Schepper.

Michael, Seraphim

Michael sum Seraphim,
Cantatores Coeli, Summi Angeli,
Ab cuius mei vocis aeternum cantum
volitat,
Qui velut flumen aureum
perfundit reficitque,
Contexens circum thronum
Donec sua forma cor Dei infringat,
Idque continuo curet.

Amatus, Creator,
Me ab pura misericordia formavisti.
Quae ab meo corde ardet modo
gemmarum Flammarumque auri,
Atque aeternum cantum inspirat,
quem tibi canto.

Nam tuus familiarissimus sum.
Mihi tuum cor Dei,
Mihi tua arcana secretissima
narravisti,
Atque ego mysteria coelorum cognovi,
Cum quid intus te viderim, Tota
forma sit.

Patricia van Ness, in Latijnse vertaling
van Edward Vodoklys

Michael, Serafijnen

Ik ben Michael van de Serafijnen;
de zangers van de hemelen, de hoogste
engelen,
en uit mijn stem zweeft het eeuwige lied.
Het stroomt als een gouden rivier
die baadt en vernieuwt,
wevende rond de troon
totdat haar schoonheid het hart van God
breekt -
en het onophoudelijk geneest.

Geliefde, Schepper,
Je hebt mij gevormd uit puur mededogen.
Het brandt uit mijn hart als kostbare
juwelen,
als vlammen van goud,
en het bezielt het eeuwige lied dat ik
voor je zing.

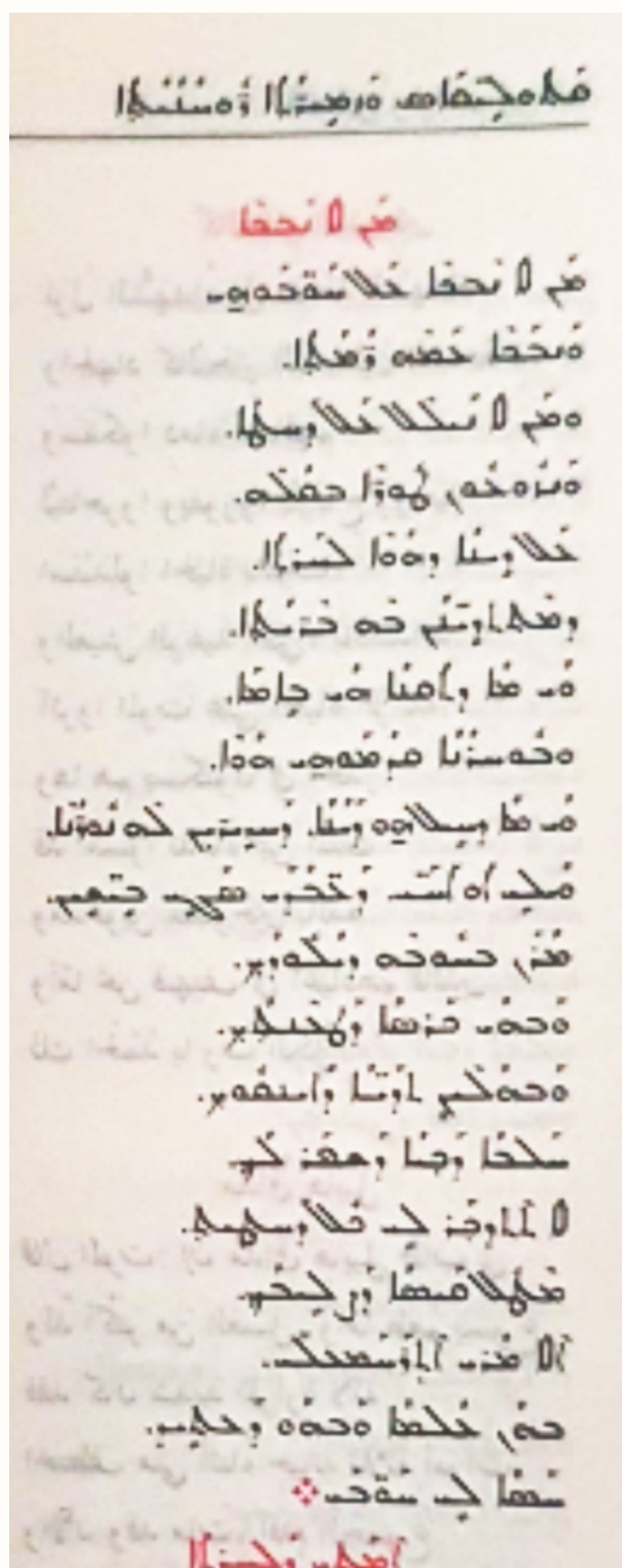
Want ik ben je intieme;
Je hebt me je hart laten zien, het hart
van God,
en je hebt me je diepste geheime
gedachten verteld,
en ik ben gekomen om de mysteriën van
de hemelen te begrijpen want wat ik heb
gezien in Jou is het Pure Schone.

Syrisch Aramese hymne - Manlo Nabke

Solo | Abeer al Batal

Abeer zingt een hymne in het Syrisch, ook wel bekend als het Syrisch Aramees - samen met het Grieks en Latijn beschouwd als de belangrijkste talen van het vroege Christendom. Ze verklankt een lied van Maria Magdalena, die tot de hemelen smeekt om vergeving voor haar zonden. Zullen de engelen haar boodschap horen of is ze een eenzaam roepende in de koude nacht?

Manlo Nabke

Syrische hymne

Wie is het die geen spijt heeft van diens zonden en wiens tranen zorgen dat de hemelen met hen huilen?

En wie is het die niet klaagt over diens overtredingen en bergen doet schudden met diens woorden?

Ontwaakt, mijn broeders -
want mijn daden zijn buitengewoon slecht.
O Heer, voor de liefde van Uw Vader,
herinner mij niet voor al mijn zonden.

Patricia van Ness (Verenigde Staten, *1951) - Archangelus, Gabriel Praedicator

Solo | Mart Nooijen, Eva Trapman, Peggy van Mossevelde en Claudia Vesterling

Net als in het eerste lied komt ook nu een engel onze werelden binnen. Dit keer zonder een rusteloze ziel onder de arm, maar met een boodschap - zoals alle engelen boodschappers zijn. Het is Aartsengel Gabriël, die tot de dienstmeid Maria fluistert dat de kracht van het allerhoogste haar zal overschaduwten. Uit haar schoot zal diegene geboren worden die heilig zal worden genoemd - de Zoon van God.

Archangelus, Gabriel Praedicator

Archangelus,
In nocte sappharina torques,
Saltans magnam saltationem,
Lilia gemmarum modo post te
diffungiunt
Sidera argenti aurique tenebris.

Tu es nuntius divinorum arcanorum
Tu propulsas per caelum,
Tuque intras mundem nostrum in
eodem crepusculo Quo virides colles
dormiunt
Et lux aurea ex fenestris in urbe
effundit

Gabriel Praedicator,
Mysteria in manibus tuis tenentur,
Quae coronarum modo caput tuum
cingunt,
Ac similes anulis aeternis circum
digitos tuos ardent Eadem Mysteria
ab ore tuo spirant
dum in aure ancillae susurras,
Eam adlevant consolanturque
Ut in hoc nocte cum liliis effusa, dum
magni hostes torquent
Mariam esse reginam angelorum
invitas.

Patricia van Ness, in Latijnse
vertaling van Edward Vodoklys

Aartsengel, Gabriël de prediker

Aartsengel,
in de saffieren nacht wervel je rond,
dans je de grote dans -
lelies verspreiden zich als juweel in je
waken
constellaties van zilver en goud in de
duisternis.

Jij bent de drager van de goddelijke
mysteriën,
je zweeft door de luchten
en je komt onze wereld binnen in het
halfduister,
wanneer groene heuvels zich nestelen in de
schemering
en gouden licht uit de ramen de stad in
valt.

Gabriël, Aankondiger,
mysteriën liggen verborgen in je handen -
ze omcirkelen je hoofd als kronen,
ze branden rond je vingers als eeuwige
ringen;
ze ademen uit je mond als je fluistert
in het oor van de dienstmaagd,
ze verwarmen en troosten haar terwijl je
haar uitnodigt
(in deze met lelies bezaaide nacht waar de
grote gastheren wervelen)
- om Maria te zijn, Koningin van de
Engelen.

Volkslied van Gotland - Allt under himmelens fäste

Arrangement | Karl-Fredrik Jehrlander (Zweden, *1934)

Zo uitgestrekt, ongrijpbaar en eeuwig als het leven van de engelen kan zijn, zo werkelijk is het bij ons, hier onder de sterrenhemel. Voor kleine sterren zoals jij en ik spelen heel andere zaken tussen begin en eind van dit tijdelijk wonen op aarde. Zo'n plek op aarde is het Zweedse eiland waar dit lied is ontstaan: Gotland.

Allt under himmelens fäste

Allt under himmelens fäste
där sitta stjärnor små.
Den vännen som jag älskar,
den kan jag aldrig få.

Han föll uti mitt tycke,
det rår jag inte för.
Han lovte bli mig trogen
intill min blekaste död.

Och sen så for han ifrån mig
och sen fick jag en ann'.
Jag fick den jag ej ville
och sorgen heter han.

Beneden onder het hemelgewelf

Beneden onder het hemelgewelf
zijn er de kleine sterren.
De vriend waar ik van hou,
kan ik nooit krijgen.

Hij werd verliefd op mij,
ik kan er niks aan doen.
Hij beloofde me trouw te blijven
tot het einde van mijn bestaan.

En toen heeft hij me verlaten
en ik kreeg een ander.
Ik kreeg degene die ik niet wilde
en zijn naam is verdriet.

Alfred Momotenko-Levitsky (Oekraïne, *1970) - Angelov Tvorche

'De troost van een mens kan een zuiver en duidelijk geloof in God zijn. Ik ben geen kerkmens, ik hoor niet bij de gemeente, maar zonder geloof in de Heer begrijp ik het leven niet.' - Bella Akhmadulina

Het gedicht Op het motief van de Ikos van de Russische dichter Akhmadulina vormt de basis van dit lyrische koorwerk. De prachtige verklanking van Momotenko-Levitsky is gebaseerd op twee muzikale talen: de 'Znamenny' (eeuwenoude Byzantijnse zang) en modern Russisch. Hieronder het gedicht van Akhmadulina, waarvan het donkerblauwe deel door Momotenko is verklankt.

Angelov Tvorche

На мотив икоса

Украшения отрясает ель.
Божье дерево отдохнёт от дел.
День Крещения отошёл во темь,
января настал двадесятый день.

Покаянная, так душа слаба,
будто хмурый кто смотрит искоса.
Для чего свои сочинять слова —
без меня светла слава икоса.

Сглазу ль, порчи ли помыслом сим
возбранён призор в новогодье лун.
Ангелов Творче и Господи сил,
отверзи ми недоуменный ум.

Неумение просвети ума,
поозяб в ночи занемогший мозг.
Сыне Божий, Спасе, помилуй мя,
не забуди мене, Предивный мой.

Стану тихо жить, затвержу псалтирь,
помяну Минеи дней имена.
К Тебе аз воззвах — мене Ты
простил
в обстояниях, Надеждо моя.

Отмолю, отплачу грехи свои.
Живодавче мой, не в небесный край
—
восхожу в ночи при огне свечи
во пречудный Твой, в мой
словесный рай.

Bella Akhatovna Akhmadulina
(Rusland, 1937-2010)

Schepper van Engelen

Op het motief van de ikos

De sparreboom schudt haar versieringen af.
De boom van God kan nu gaan rusten.
De dag van Driekoningen is donker geworden,
de twaalfde januaridag is aangebroken.

De berouwvolle ziel is zo broos,
alsof iemand je smalend aankijkt.
Het heeft voor mij geen zin mijn roep te
verzinnen -
Het licht van de ikos schijnt helder zonder me.

Deze intentie verbiedt het meest de
bezweringsen en vervloekingen
in de oudejaarsnacht van de maan van het
duivelse oog.
Schepper van engelen en Heer God der
heerscharen,
open, bid, mijn verbijsterde geest.

Verlicht me om de onvolmaaktheid van de
geest te genezen,
de kwijnende geest wordt gekweld door de
kou van de nacht.
Zoon van God, de Verlosser, ontferm U over
mij,
mijn Verlosser, vergeet mij niet.

Ik zal leven in stilte en de psalmen leren,
ik zal bidden voor de namen in de boeken van
Menaia*.
Ik roep U aan - vergeef me mijn
tekortkomingen
in mijn staat en omstandigheid, waarlijk mijn
Hoop.

Om te boeten voor mijn zonden zal ik bidden
en wenen.
Mijn Heer, niet naar het hemelrijk -
Ik stijg op in de nacht door de vlam van een
kaars
Naar Uw wonderbaarlijk paradijs, mijn
woordelijk paradijs.

* de Menaia is een liturgisch boek dat wordt
gebruikt door de Oosters-Orthodoxe Kerk.

Einojuhani Rautavaara (Finland, 1928 - 2016) - Die Erste Elegie

Solo: Peggy van Mossevelde en Annelies van Pagee

‘De dood is de van ons afgewende, door ons niet belichte kant van het leven: wij moeten proberen het meest intense bewustzijn van ons leven te realiseren, dat in beide rijken thuis is, uit beide onuitputtelijk gevoed... Het ware leven als geheel strekt zich uit in beide gebieden, het bloed van de grootste kringloop stuwt door beide: er is noch een hier noch een daar, alleen maar de grote eenheid, waarin de ons overtreffende wezens, de engelen, thuis zijn.’ - Rainer Maria Rilke

De figuur van de engel speelt in het hele oeuvre van dichter Rainer Maria Rilke een belangrijke rol. Denk hierbij niet aan de bijbelse engel, maar zie de engel vanuit bovenstaand beeld. Er is in de waarlijkheid van Rilke geen strikte scheiding tussen deze en gene zijde. Omdat wij mensen ons blind staren op de zijde van het leven, brengt Rilke een engel in, bij wie het onderscheid tussen leven en dood is weggevallen. Voor Rilke was er geen noodzaak voor een bemiddelaar in onze relatie tot God (Jezus Christus): het Goddelijke laat zich direct kennen in de schoonheid van het aardse. God is het onnoembare in ons en om ons heen.

Die Erste Elegie laat zich niet eenvoudig doorgronden, zowel in woord als in muziek. Laat de stroom van de muziek, als klank van de wereld van de levenden én de doden, op je afkomen vanuit je intuïtie. De muziek en tekst kun je ervaren zonder te begrijpen.

Aan het eind van het lied klinkt de klaagzang om Linos: deze Griekse mythe verhaalt dat de jongeling Linos (‘klaagzang’), leraar van Orpheus, jong stierf en dat daarna Orpheus de door de dood van Linos leeg geworden ruimte tot klinken bracht. De smart om Linos is daarmee de geboorte van de muziek - in de ruimte van zowel leven als dood. Het is de muziek die ons beweegt en troost en helpt.

De **lichter gekleurde tekst** zingen we niet, maar nemen we voor de volledigheid wel op in dit programmaboek.

Die Erste Elegie

WER, wenn ich schrie, hörte mich denn aus der Engel Ordnungen? und gesetzt selbst, es nähme einer mich plötzlich ans Herz: ich verginge von seinem stärkeren Dasein. Denn das Schöne ist nichts als des Schrecklichen Anfang, den wir noch grade ertragen, und wir bewundern es so, weil es gelassen verschmählt, uns zu zerstören. Ein jeder Engel ist schrecklich.

De Eerste Elegie

WIE, als ik riep, zou mij dan horen uit de reien der engelen? en stel eens, één nam mij plotseling aan het hart: ik zou vergaan door zijn sterker bestaan. Want het schone is niets dan het begin der verschrikking, dat wij net nog verdragen, en wij bewonderen het zo, omdat het onaangedaan nalaat ons te vernietigen. Iedere engel jaagt schrik aan.

Und so verhalt ich mich denn und verschlucke den Lockruf dunkelen Schluchzens. Ach, wen vermögen wir denn zu brauchen? Engel nicht, Menschen nicht, und die findigen Tiere merken es schon, daß wir nicht sehr verläßlich zu Haus sind in der gedeuteten Welt. Es bleibt uns vielleicht irgend ein Baum an dem Abhang, daß wir ihn täglich wiedersähen; es bleibt uns die Straße von gestern und das verzogene Treusein einer Gewohnheit, der es bei uns gefiel, und so blieb sie und ging nicht

O und die Nacht, die Nacht, wenn der Wind voller Weltraum uns am Angesicht zehrt —, wem bliebe sie nicht, die ersehnte, sanft enttäuschende, welche dem einzelnen Herzen mühsam bevorsteht. Ist sie den Liebenden leichter? Ach, sie verdecken sich nur mit einander ihr Los.

Weißt du's noch nicht? Wirf aus den Armen die Leere zu den Räumen hinzu, die wir atmen; vielleicht daß die Vögel die erweiterte Luft fühlen mit innigerm Flug.

Ja, die Frühlinge brauchten dich wohl. Es muteten manche Sterne dir zu, daß du sie spürtest. Es hob sich eine Woge heran im Vergangenen, oder da du vorüberkamst am geöffneten Fenster, gab eine Geige sich hin. Das alles war Auftrag. Aber bewältigtest du's? Warst du nicht immer noch von Erwartung zerstreut, als kündigte alles eine Geliebte dir an? (Wo willst du sie bergen, da doch die großen fremden Gedanken bei dir aus und ein gehn und öfters bleiben bei Nacht.)

Sehnt es dich aber, so singe die Liebenden; lange noch nicht unsterblich genug ist ihr berühmtes Gefühl. Jene, du neidest sie fast, Verlassenen, die du so viel liebender fandst als die Gestillten. Beginn immer von neuem die nie zu erreichende Preisung; denk: es erhält sich der Held, selbst der Untergang war ihm nur ein Vorwand, zu sein: seine letzte Geburt.

Aber die Liebenden nimmt die erschöpfte Natur in sich zurück, als wären nicht zweimal die Kräfte, dieses zu leisten. Hast du der Gaspara Stampa denn genügend gedacht, daß irgend ein Mädchen, dem der Geliebte entging, am gesteigerten Beispiel dieser Liebenden fühlt: daß ich würde wie sie? Sollen nicht endlich uns diese ältesten Schmerzen fruchtbarer werden?

En daarom houd ik mij in en verkrop de lokroep van mijn donker gesnik. Ach, op wie kunnen wij staat maken? Niet op engelen en niet op mensen, en de schrandere dieren hebben al door dat wij niet zo thuis en vertrouwd zijn in onze verklaarde wereld. Er rest ons misschien ergens een boom op de helling en ons dagelijks weerzien daarvan; er rest ons de straat van gisteren en de blijvende trouw van een gewoonte die het bij ons beviel, en daarom bleef ze en ging niet.

O en de nacht, de nacht, als de wind vol van heelal ons schrijnt in het gelaat —, voor wie bleef hij niet, de verlangde, zacht teleurstellende, die het alleenstaand hart moeizaam te wachten staat. Is hij voor geliefden lichter? Ach, zij verbergen slechts samen voor elkaar hun lot.

Weet je het nog niet? Werp uit je armen leegte de ruimte in, die wij ademen; misschien dat de vogels de verruimde lucht voelen met inniger vlucht.

Ja, de lentes hadden jou wel nodig. Nogal wat sterren verlangden, dat je hen waarnam. Er welde een golf op uit het verleden, of een viool gaf zich helemaal als je voorbijging aan een open venster. Dat alles was opdracht. Maar kun je het aan? Was je niet steeds nog door verwachting verward, alsof alles jou een geliefde aankondigde? (Waar wil je haar bergen, daar immer de grote vreemde gedachten bij jou uit- en ingaan en vaak 's nachts blijven.)

Echter, verlang je ernaar, bezing dan hen die liefhebben; nog lang niet onsterfelijk genoeg is hun beroemde gevoel. Zij, je bent er haast jaloers op, die verlaten zijn, die je zo veel meer vond liefhebben dan de bevredigden. Begin steeds opnieuw de nooit te volbrengen lofzang; denk: de held houdt zich staande, zelfs de ondergang was hem slechts voorwendsel tot bestaan: zijn laatste geboorte.

Zij die liefhebben echter neemt de uitgeputte natuur weer tot zich, als was zij niet bij machte dit tweemaal te volbrengen. Heb je dan Gaspara Stampa wel voldoende in gedachten, dat welk meisje ook, dat haar geliefde kwijtraakte, bij het verheven voorbeeld van deze liefhebbende voelt: dat ik als zij word? Moet deze oudste der smarten ons niet eindelijk vruchtbaarder worden?

Ist es nicht Zeit, daß wir liebend uns vom Geliebten befreien und es bebend bestehn: wie der Pfeil die Sehne besteht, um gesammelt im Absprung mehr zu sein als er selbst. Denn Bleiben ist nirgends.

Stimmen, Stimmen. Höre, mein Herz, wie sonst nur Heilige hörten: daß die der riesige Ruf aufhob vom Boden; sie aber knieten, Unmögliche, weiter und achtetens nicht: So waren sie hörend. Nicht, daß du Gottes erträgest die Stimme, bei weitem. Aber das Wehende höre, die ununterbrochene Nachricht, die aus Stille sich bildet. Es rauscht jetzt von jenen jungen Toten zu dir. Wo immer du eintratest, redete nicht in Kirchen zu Rom und Neapel ruhig ihr Schicksal dich an? Oder es trug eine Inschrift sich erhaben dir auf, wie neulich die Tafel in Santa Maria Formosa. Was sie mir wollen? leise soll ich des Unrechts Anschein abtun, der ihrer Geister reine Bewegung manchmal ein wenig behindert.

Freilich ist es seltsam, die Erde nicht mehr zu bewohnen, kaum erlernte Gebräuche nicht mehr zu üben, Rosen, und andern eigens versprechenden Dingen nicht die Bedeutung menschlicher Zukunft zu geben; das, was man war in unendlich ängstlichen Händen, nicht mehr zu sein, und selbst den eigenen Namen wegzulassen wie ein zerbrochenes Spielzeug.

Seltsam, die Wünsche nicht weiterzuwünschen. Seltsam, alles, was sich bezog, so los im Raume flattern zu sehen. Und das Totsein ist mühsam und voller Nachholn, daß man allmählich ein wenig Ewigkeit spürt. — Aber Lebendige machen alle den Fehler, daß sie zu stark unterscheiden. Engel (sagt man) wüßten oft nicht, ob sie unter Lebenden gehn oder Toten. Die ewige Strömung reißt durch beide Bereiche alle Alter immer mit sich und übertönt sie in beiden.

Schließlich brauchen sie uns nicht mehr, die Früheentrückten, man entwöhnt sich des Irdischen sanft, wie man den Brüsten milde der Mutter entwächst. Aber wir, die so große Geheimnisse brauchen, denen aus Trauer so oft seliger Fortschritt entspringt —: könnten wir sein ohne sie?

Ist die Sage umsonst, daß einst in der Klage um Linos wagende erste Musik dürre Erstarrung durchdrang; daß erst im erschrockenen Raum, dem ein beinahe göttlicher Jüngling plötzlich für immer enttrat, die Leere in jene Schwingung geriet, die uns jetzt hinreißt und tröstet und hilft.

Rainer Maria Rilke (Oostenrijk, 1875-1926)

Wordt het niet tijd, dat wij liefhebbend ons van de geliefde bevrijden en het trillend doorstaan: zoals de pijl stand houdt tegen de pees, om in de afzet, verdubbeld, meer te zijn dan zichzelf. Want blijven is nergens.

Stemmen, stemmen. Hoor, mijn hart, zoals vroeger slechts heiligen hoorden: dat de reusachtige roep hen verhief van de grond; zij echter bleven geknield, de onmogelijken, en sloegen er geen acht op: zo hoorden zij. Niet dat je Gods stem zou verdragen, o nee. Maar hoor het waaien, de nooit onderbroken tijding die zich uit stilte vormt. Van gindse jonge doden ruist zij je thans toe. Waar je ook binnenging, sprak hun noodlot je niet kalm toe in kerken te Rome en Napels? Of er drong zich een inscriptie verheven aan je op, zoals onlangs de steen in Santa Maria Formosa. Wat zij van mij willen? dat ik zacht de schijn van onrecht wegneem, die het zuiver bewegen van hun geest soms een weinig hindert.

Echter, het is vreemd de aarde niet meer te bewonen, amper geleerde gewoontes niet meer te beoefenen, rozen, en andere eigen beloftevolle dingen niet de zin van een menselijke toekomst te geven; dat, wat men was in oneindig bange handen, niet meer te zijn, en zelfs de eigen naam weg te doen als een kapot stuk speelgoed.

Vreemd, wensen niet verder te wensen. Vreemd, alles wat met elkaar te maken had zo los in de ruimte te zien zweven. En het doodzijn is moeizaam en vol achterstalligheid tot men allengs een weinig eeuwigheid bespeurt. — Levenden echter maken allen de fout dat ze te sterk onderscheiden. Engelen (zegt men) weten vaak niet, of ze gaan onder levenden of doden. De eeuwige stroom sleurt in beide gebieden alle leeftijden steeds met zich mee en overstemt ze in beide.

Tenslotte hebben ze ons niet meer nodig, de jonggestorvenen, men raakt het aardse zacht onwend, zoals men ontgroeit aan de milde borsten van een moeder. Wij echter, die zulke grote geheimen nodig hebben, uit welke leerd zo vaak een gelukkig inzicht voortkomt —: kunnen wij zijn zonder hen?

Is de sage vergeefs, dat ooit in de klaagzang om Linos schuchter eerste muziek dorre verstarring doordrong; dat pas in de geschrokken ruimte, waar een haast goddelijke knaap plotseling voor altijd uittrad, de leegte in zodanige trilling raakte, die ons nu nog beweegt en troost en helpt.

Vertaling: Atze van Wieren

Koorlid aan het woord | Luit

“Het is een voorrecht om lage alt te zijn. Er is muziek waarbij iedereen dat zal begrijpen. Angelov Tvorche is daar zo'n voorbeeld van. Onze vriend Alfred Momotenko, waarvan wij sowieso al het vermoeden hebben dat hij ons koor in een vorig leven heeft gekend, moet een voorliefde voor de lage alt hebben. Ik zal het hem binnenkort eens vragen, want hij komt naar het concert! Wij maken die prachtige akkoorden af. En terwijl wij dat doen horen wij al die tonen boven en onder ons. Zoals een contrabas het orkest boven zich draagt zo dragen wij de hogere stemmen. Let op bij de allereerste inzet van dit stuk! En waan je een lage alt! Bozhe moj.”

Foto: Katja Hollaar

Koorlid aan het woord | Daan

“Een heel lastige keuze uit een programma met zoveel bijzondere stukken, maar laat ik het dan over Izhe xeruvimy van Penderecki hebben. Dit prachtige stuk is een verjaardagscadeau van de componist aan de Russische cellist Mstislav Rostropovich. Stelt u zich toch eens voor zo’n cadeau te krijgen!

Penderecki bewerkte de liturgische hymne van de Heilige Drie-eenheid die wordt toegeschreven aan Johannes Chrysostomos (349 – 407 na Chr.). Deze heilige verzette zich in zijn preken geregeld tegen het misbruik van autoriteit door kerkelijke en wereldlijke leiders. Het gedeelte van de liturgie dat Penderecki in dit stuk heeft bewerkt, begeleidt het openen van de deuren die toegang geven tot het altaar. De verschillende delen waaruit het stuk bestaat representeren de participatie van respectievelijk de gelovigen, de priesters en de engelen. Het kan bijna niet anders, dan dat de aandrang dit stuk te schrijven zijn oorsprong vindt in de kapel achter het huis van de componist in het Poolse Lustawice. Daar vond de componist ruimte voor “intimate conversation with God”, een God die hij overigens niet strikt aan een bepaalde religie verbond.

Luister naar het ijzingwekkende begin waarin onze onvolprezen sopranen, alten en hoge tenoren de melodie van de gelovigen vertolken, welke melodie – of verbeeld ik het me maar – de weg van vallen en opstaan naar het hogere lijkt te volgen.

En daarna het bijzonder originele, ritmische stuk (“vsya koje”) dat gevolgd wordt door een nogal stevig, dramatisch deel. Mocht u dat laatste deel minder kunnen waarderen, troost u dan met de gedachte dat dit zeer sterk in contrast staat met het waarlijk engelachtig einde dat door dat contrast extra glans krijgt. Met welke intentie zouden we dit stuk kunnen zingen? De strofe uit de tekst die mij met het oog daarop het meest treft is: “Laat ons de Cherubim mystiek vertegenwoordigen”. Ik denk dat dat het moet zijn, want daar kan het verstand (gelukkig) niet bij.”

Koorlid aan het woord | Erik

“Samen met Abeer Al Batal voert Kamerkoor Ilmatar drie van de Nine Orders of the Angels van Patricia van Ness uit. Dit doen we op een geheel eigen en unieke wijze met een combinatie van zowel mannelijke als vrouwelijke solisten, afzonderlijke stempartijen, en het koor als geheel. Van Ness is een Amerikaanse componiste, violiste en dichteres.

Door de eeuwen heen is er nogal wat gefilosofeerd over engelen. Zo werd in de 14e eeuw bijvoorbeeld berekend dat er welgeteld 301,655,722 engelen zijn, en Gustav Davidson stelde in zijn Dictionary of Angels een 330 pagina's tellende alfabetische lijst samen. Inhoudelijk baseert Van Ness zich in haar Nine Orders of the Angels onder andere op de engelenhiërarchie zoals voorgesteld door de Christelijke pseudo-

Dionysius in de 5e/6e eeuw, maar er komen in haar werk ook elementen uit het jodendom en de islam naar voren.

De muziek van Nine Orders of the Angels weerspiegelt onmiskenbaar de woorden van deze lofzangen. De gedragen melodie van Cherubim past bijvoorbeeld niet alleen perfect bij de eerbiedwaardige rol van deze hooggeplaatste engelen als dragers van Gods troon, maar reflecteert ook de compassie waar zij bekend om staan. Met een bijna droevige openingszin begint de muziek te vertellen hoe ze uit Michael's tranen geboren worden ('ab lacrimis Michael nati'), maar zoekt even later de triomfantelijke hoogte als beschreven wordt hoe ze met Wetenschap bekroond zijn ('cum Scientia vos estis coronati'). Van Ness maakt haar wereldwijde reputatie hier meer dan waar.

Als nieuwkomer op het gebied van (kamer)koren heb ik het afgelopen driekwart jaar ontzettend genoten van het voorbereiden van het concert waar u vanavond naar gaat luisteren. Door Ilmatar ben ik gaan beseffen wat voor een geweldig instrument wij allemaal van nature bij ons dragen en hoeveel subtiliteiten daarin verscholen liggen. Het samen zingen en oefenen van het uitdagende repertoire was een ervaring die ik niet had willen missen.

Foto's: Katja Hollaar

Iedereen zal bij dit concert zijn eigen favoriete componist hebben. Voor mij is dat Van Ness. Haar muziek wordt niet zelden als 'extatisch en etherisch' omschreven, maar ik zelf ervaar het als 'betoverend'. Ik wil deze betovering vanavond graag met u delen.”

Krzysztof Penderecki (Polen, 1933 - 2020) - Izhe xeruvimy

Solo | Victor Nazarenko

Penderecki droeg dit werk op aan de Russische cellist Rostropovich. Sluit je ogen en laat je meevoeren in een landschap van klank, waarin referenties aan de Russisch-orthodoxe kerkmuziek vermengen met kruipende melodieën en veelkleurige akkoorden. Bijna alsof het universum (zoals we dat ook aan het begin van het concert verklankt hoorden) tot ons spreekt: leg je aardse zorgen maar terzijde.

Izhe xeruvimy

Izhe xeruvimy tayno obrazuyusche,
I zhivotvoryaschey Troitse
trisvyatuyu
Pyesn' pripyevayuschye, vsyakoye
nynye
Zhityeskoye otlozhim popyechenye,
Yako da tsarya vsex podimyem
Angelskimi nevidimo
Dorinosima chinmi.
Alliluïa, alliluïa, alliluïa.

Cherubijns loflied

Laten we de cherubim mystiek
vertegenwoordigen,
en tot de levengevende Drie-eenheid
van het driemaal heilige loflied
zingen,
leg nu alle aardse zorgen terzijde:
Want we ontvangen de koning van Al,
door engelenscharen onzichtbaar
op speren gedragen.
Alleluia, alleluia, alleluia.

Arvo Pärt (Estland, *1935) - Alleluia-Tropus

Alleluia! De uitroep komt telkens terug in het werk van Arvo Pärt, als een soort knooppunt in de tijd, waardoor het gevoel van tijdloosheid ontstaat. Alleluia-Tropus is gecomponeerd op de Kerkslavische tekst van de orthodoxe liturgie, het troparion van de heilige Nicolaas van Myra. Pärt schreef er zelf over: 'Blijkbaar werd mijn werk beïnvloed door de Kerkslavische taal die ik koos, met al zijn speciale associaties en zijn zweem van het archaïsche. De parallelle kwinten, kwarten en tertsen, de eenvoudige en elementaire vorm van de structuur, het refrein dat steeds terugkeert - dat alles is bedoeld om een gelukkig verwantschap met voorbije tijdperken, de tijd van Nicolaas, over te brengen.'

Alleluia-Tropus

Pravilo vyeri i obraz krotosti
Vozdyerzhaniya uchityelya
Yavi tya stadu tvoyemu
Yazhe vyeshchey istina;
Syego radi styazhal yesi
Smiryeniyem visokaya
Nishchetoyu bogataya
Otche svyashchennonachalniche
Nikolaye,
moli Hrista Boga spastisya
dusham nashim
Alleluia

Alleluia Troparion

Een regel van geloof en een voorbeeld
van zachtmoedigheid,
een leraar van onthouding
heeft de werkelijkheid
aan uw kudde getoond;
daarmee hebt u het volgende verworven
door nederigheid – grootheid,
door armoede – rijkdom;
O Vader-hiërarch Nicolaas,
Bemiddel bij Christus de God
dat onze zielen gered mogen worden.
Alleluia

Patricia van Ness (Verenigde Staten, *1951) - Cherubim

Solo | Abeer Al Batal, Richard van der Kamp, Erik Banning,
Kees Herbschleb, Arjen van der Meer

In dit werk vermengen verschillende lofliederen zich tot een aaneensluiting van Gregoriaans aandoende melodieën. In de Latijnse tekst van Patricia van Ness (een lofzang op de Cherubijnen) verwijst ze naar het Judaïsme en de Islam, door verwijzingen naar de Ark van het Verbond en het ontstaan van de cherubijnen uit de tranen van aartsengel Michaël. Het perspectief van de aartsengelen Gabriël en Michaël in hun lofzang aan Jezus Christus wordt bezongen in het Oud-Christelijke Syrische lied Tehar Gabriel.

De Syrisch Aramese letters konden niet volledig worden overgenomen, daarom is een vertaling in het Arabisch in het boekje opgenomen.

Cherubim

"تهار كابريل"
تعجب جبرائيل، و اضطرب و بهت
ميخائيل، و وقع خوف عظيم في
طغمتيهما
إذ رأوا النوراني
منحنيا يغسل أرجل التلاميذ
الماء موضوع في الاناء
و الترابيون يغتسلون فيه
المجد له على تواضعه

Cherubijn

Gabriël verwonderde zich,
raakte verontrust en verbijsterd,
Michaël beefde en een grote angst
overviel hen,
toen ze het Goddelijke licht zagen.
neerbuigend om de voeten van de
discipelen te wassen,
water werd in een vat gedaan,
en de apostelen wassen zich erin -
Glorie aan Hem voor Zijn
nederigheid.

Angeli ab lacrimis Michael nati,
Cherubim, cum Scientia vos estis
coronati

Quae in vestrīs vestibis coccineis
fluget
Lateque similes thesauro in Dolio
Arcannorum Cuius vos sunt
curatores.

إذ قد رسم لنا مثالا بشخصه
و هكذا انتم اصنعوا بعضكم بعضا
كما انا صنعت لكم

فتعجب جبرائيل، وارتعد ميكائيل،
"و الملائكة في خوف من ربهم"
غناء أغاني المديح.

Corda nostra desiderant Dolium
Vestrum asperire Videreque
quaecumque intus lateant:

Mysteria modorum mundi,
Arcana cordis Dei,
Abundantiam cordum nostrorum.

Angeli venusti scientiae ingenique,
Vos imagines sunt Fontis totius
misericordiae,
quae vestram scientiam tinget velut
speculum
Emittens fulgores mirabiles in aer.

Engel - geboren uit Michaëls tranen,
Cherubijn, je bent gekroond met kennis.

Het glinstert in je karmozijnrode
gewaden,
En ligt als een schat in het Vat van
Geheimen
waarvan jij de bewaarder bent.

Zo heeft Hij ons een voorbeeld gegeven
door Zijn eigen persoon,
'En dus, doe evenzo voor ieder ander,
Zoals Ik voor jullie heb gedaan.'

Gabriël was versteld en Michaël beefde,
En de engelen hadden ontzag voor hun
Heer, en zongen lofliederen.

Ons hart verlangt ernaar om je Vat te
openen
En te kijken wat erin zit:

De mysteries van de ritmes van het
universum;
De geheimen van het hart van God;
De rijkdom van ons eigen hart.

Voortreffelijke engel van wijsheid en
begrip,
Je weerspiegelt de Bron van volslagen
mededogen,
en het kleurt je kennis als een prisma
en schiet wonderbaarlijke flitsen de
lucht in.

Syrisch Aramese hymne Eftah Limor

Solo | Abeer al Batal

Opnieuw een Syrische hymne uit de vroeg Christelijke traditie in Syrië. We denken terug aan de hymne die Abeer zong in de eerste helft van het concert, waarin Maria Magdalena de hemelen smeekt om vergeving voor haar zonden.

Eftah Limor

ܦܬܚ ܕܥܘܕܝܢܐ
ܕܥܘܕܝܢܐ ܕܥܘܕܝܢܐ
ܕܥܘܕܝܢܐ ܕܥܘܕܝܢܐ
ܕܥܘܕܝܢܐ ܕܥܘܕܝܢܐ
ܕܥܘܕܝܢܐ ܕܥܘܕܝܢܐ
ܕܥܘܕܝܢܐ ܕܥܘܕܝܢܐ
ܕܥܘܕܝܢܐ ܕܥܘܕܝܢܐ
ܕܥܘܕܝܢܐ ܕܥܘܕܝܢܐ
ܕܥܘܕܝܢܐ ܕܥܘܕܝܢܐ
ܕܥܘܕܝܢܐ ܕܥܘܕܝܢܐ
ܕܥܘܕܝܢܐ ܕܥܘܕܝܢܐ
ܕܥܘܕܝܢܐ ܕܥܘܕܝܢܐ
ܕܥܘܕܝܢܐ ܕܥܘܕܝܢܐ
ܕܥܘܕܝܢܐ ܕܥܘܕܝܢܐ
ܕܥܘܕܝܢܐ ܕܥܘܕܝܢܐ

Vertaling

"Open voor mij, Heer,
de deur van uw
overvloedige barmhartigheid,
zoals U die opende
voor de zondige vrouw.

Aanvaard van mij de tranen
die ik aanbid,
Zodat u mij
vergeving schenkt
voor mijn zonden.

Want ik heb U genomen,
O levenswater,
als mijn metgezel,
Zodat ik geen water zal zoeken
uit de putten
van Abraham."

Felix Mendelssohn Bartholdy (Duitsland, 1809 - 1847) - Denn er hat seinen Engeln befohlen über dir

We weten dat het vast anders zit, maar zingen dit werk in reactie op het voorgaande. Mendelssohn schreef het in 1844 voor de kathedraal van Berlijn, waarbij hij de verzen 11 en 12 uit Psalm 91 op muziek zette. Deze psalm schetst het onheil in alle kleuren, maar spreekt zich niet uit over de herkomst van dat onheil (als God heerst over hemel en aarde, waar komt het onheil dan vandaan?). Dit onoplosbare raadsel krijgt plek in de roep omhoog naar de hemelen, zoals we in het vorige lied hoorden. Met dank aan Mendelssohn is Ilmatar bereid daar een even zo kleurrijk antwoord op te formuleren.

Denn er hat seinen Engeln befohlen über dir

Denn er hat seinen Engeln befohlen über dir,
dass sie dich behüten auf allen deinen Wegen,
dass sie dich auf den Händen tragen
und du deinen Fuß nicht an einem Stein stoßest.

Want Hij zal zijn Engelen bevelen

Want Hij zal zijn engelen bevelen
dat ze je moeten beschermen, waar je ook gaat.
Ze zullen je op hun handen dragen,
zodat je je voeten niet zal stoten.

Arabisch gebed - Ana aloum alhazina

Solo | Abeer al Batal

In het stille gebed Ana aloum alhazina schilderen Abeer en Ilmatar nog eenmaal de taferelen zoals die in verschillende hoedanigheden eerder op de avond al tot klank werden gebracht. Denk aan de gebeden van Maria Magdalena en de dienstmaagd Maria. Denk aan de diepte van het Alleluia van Penderecki. Denk aan Rainer Maria Rilke, die een wereld zag waarin het leven en de dood tezamen het grote leven vormen en hoe uit de dood van Linos het leven van de muziek geboren wordt.

"أنا الام الحزينة"

Ik ben de bedroefde moeder

"أنا الام الحزينة"
في الليل قبل الام
قد رام رب الانان
إعطاء تعليم سامي
يحنيه فوق الاقدام

Ik ben de bedroefde moeder,
In de nacht voorafgaand aan de pijn,
De Heer van de mensheid heeft besloten,
Om een goddelijke les te geven,
Om het te verheffen boven alles.

أنا الام الحزينة و ما من يعزيها
فليكن موت ابنك حياة لطالبيها
أم يسوع قد بكت فأبكت ناظريها
فليكن موت ابنك حياة لطالبيها

Ik ben de bedroefde moeder, en er is geen
troost voor mij,

Dus laat de dood van haar Zoon het Leven
zijn voor hen die naar haar zoeken,
De moeder van Jezus weende, en haar
toeschouwers weenden ook,

Dus laat de dood van haar Zoon het Leven
zijn voor hen die naar haar zoeken,

ناح الحمام على تشتت أهليها
فليكن موت ابنك حياة لطالبيها
عذارى أورشليم تبكي على بنيها
فليكن موت ابنك حياة لطالبيها

De duif treurde over de verstrooiing van
haar nakomelingen,

Dus laat de dood van haar Zoon het Leven
zijn voor hen die naar haar zoeken,
De maagden van Jeruzalem wenen om hun
zonen,

Dus laat de dood van haar Zoon het Leven
zijn voor hen die naar haar zoeken.

Judith Weir (Engeland, *1954) - My Guardian Angel

Solo | Het publiek

My Guardian Angel, op tekst van William Blake, viert de toenemende waarneembare verschijningen van engelen in de kersttijd. Als je nou eens de melodie van de zangers overneemt en met de dirigent blijft zingen, dan weven de zangers van Ilmatar daar als engelenscharen omheen.

Con moto ♩=72

Al - le - lu - ia,

5 Al - le - lu - ia,

9 Al - le - lu - - - ia.

My Guardian Angel

The Angel that presided o'er my birth
Said, "Little Creature, form'd of Joy and Mirth,
Go Love without the help of anything on earth".

Mijn beschermengel

De Engel die waakte over mijn geboorte
Sprak, "Klein schepsel, ontstaan uit Vreugde en Blijmoedigheid,
Heb lief zonder de hulp van iets op aarde".

Volkslied uit Zweden - Som stjärnan uppå himmelen så klar

Arrangement | Robert Sund (Zweden, *1942)

Solo | Kirsten Jooren

Som stjärnan uppå himmelen så klar

Som stjärnan uppå himmelen så klar,
hon längtar till sitt rum,
så längtar jag till dig, min lilla vän,
var timma och var stund.

Var timma är som en månad lång
en månad som ett år;
Så längtar jag till dig, min lilla vän,
fast jag dig aldrig får.

Als de ster aan de hemel zo helder

Als de ster aan de hemel zo helder,
verlangt naar haar verblijf,
zo verlang ik naar jou, mijn kleine vriend,
elk moment en ieder uur.

Elk uur is als een maand zo lang,
iedere maand is als een jaar.
Hoewel ik weet dat ik je nooit krijgen kan,
verlang ik naar jou, mijn kleine vriend.

Kamerkoor Ilmatar

Sopraan Linda van der Wal, Peggy van Mossevelde, Annelies van Pagee
Kirsten Jooren, Margot Beekink, Eva Trapman, Susanne Dick

Alt Marianne Jansen, Floris Claassens, Claudia Vesterling
Luit van Velzen, Sietske Asselbergs, Mart Nooijen

Tenor Meye Peters, Arjen van der Meer
Lukas de Kiefte, Hans Wolff, Richard van der Kamp, Daan Glass

Bas Kees Herbschleb, Josi Oberstadt, Bas Franck, Michael Beekink
Erik Banning, Victor Nazarenko

Foto: Katja Hollaar

Abeer Al Batal

Abeer is een zangeres uit de traditie van de oriëntaalse klassieke Arabische muziek. Ze zong van jongs af aan het Arabische klassieke repertoire en studeerde in 2016 af in Syrië. Ze zingt alle soorten klassieke en traditionele muziek uit Syrië en de Arabische en Oosterse wereld.

Imre Ploeg

Componist en dirigent Imre Ploeg (1990) verbindt (koor)muziek aan andere kunstdisciplines en aan maatschappelijke ontwikkelingen en initiatieven. Hij is artistiek leider van Consensus Vocalis, een professioneel vocaal ensemble dat vanuit een stevige basis in Oost-Nederland concerten en voorstellingen geeft in het hele land. Als dirigent van o.a. Kamerkoor JIP en Kamerkoor Ilmatar staat hij bekend om de poëtisch gelaagde en multidisciplinaire voorstellingen en het vermengen van nieuwe muziek met in Nederland onbekende koormuziek van buiten West-Europa. Hij schreef opdrachtcomposities voor onder andere het Nederlands Studenten Kamerkoor, het VU Kamerkoor, het Brussels Kathedraalkoor en het Kennemer Jeugdorkest.

Foto: Katja Hollaar

Dit concert werd mede mogelijk gemaakt door Momentable en Culture Unlimited.

Momentable Meets Culture Unlimited Festival 2023:
Een samensmelting van kunst en diversiteit

In een wereld waar kunst geen grenzen kent en diversiteit hoogtij viert, verenigen Momentable en het Culture Unlimited Festival 2023 zich om een onvergetelijke culturele synergie te creëren. Deze twee bijzondere organisaties bundelen hun krachten om de kracht van kunst en interculturele uitwisseling te vieren en ervoor te zorgen dat de magie van creativiteit voor iedereen toegankelijk is.

Momentable: Democratizing Art for Everyone

Bij Momentable zijn we ervan overtuigd dat kunst niet alleen een voorrecht is; het is een gedeelde ervaring. We hebben de kracht van AI en blockchain technologie ingezet om het ontdekken van kunst te transformeren tot een dynamische, gepersonaliseerde reis. Ons platform verandert schermen in doeken, waardoor gebruikers van alle financiële achtergronden zich kunnen bezighouden met een breed scala aan kunstcollecties, van gerenommeerde kunstenaars tot opkomende talenten.

Onze unieke waardepropositie is eenvoudig: we herdefiniëren het ontdekken van kunst. Met AI-gecureerde reizen en de spanning van gamification hebben we een wereld gecreëerd waarin elke interactie met kunst persoonlijk, dynamisch en verrijkend is. Elke veeg, elke ontdekking is een stap dichterbij het vinden van je volgende favoriete meesterwerk.

www.momentable.art

Culture Unlimited Festival 2023: Celebrating Diversity Through the Arts

Van 4 november tot en met 16 december 2023 - in de steden Den Haag, Amsterdam, Rotterdam, Leiden en Utrecht - keert het Culture Unlimited Festival in volle glorie terug. Dit langverwachte evenement belooft een onvergetelijke viering te worden van diversiteit, kunst en interculturele uitwisseling.

Het festival is meer dan alleen een cultureel evenement; het is een levendig platform gewijd aan het bevorderen van interculturele dialogen door de kracht van kunst. De kern van het evenement is de betrokkenheid van lokale gemeenschappen bij de ervaring.

A Musical Tapestry of the Eastern World

Dit jaar presenteert het festival met trots een rijke schakering aan muziek, voornamelijk uit de oosterse wereld. Het publiek kan worden vervoerd door verschillende genres, van hedendaags klassiek tot jazz, pop, elektronisch en Oosterse volksmuziek. Maak kennis met de uitzonderlijke artiesten die het podium zullen sieren:

Nieuw Europees Ensemble, Rembrandt Frerichs, Tony Overwater, Kamerkoor Ilmatar, West End Big Band, Sougata Roy Chowdhury en Suman Sarkar, Kimya Band, Under the Surface, Jeroen van Vliet, Geert Mul, Abeer Al Batal, Kinan Abuakel, Yiorgos Bereris, Hannibal Saad, Anan Al-kadmani en nog veel meer.

Een wereldwijde fusie van muziek

Bereid je voor op een sonische reis die grenzen en genres overschrijdt, waarbij de diverse geluiden van de oosterse wereld met elkaar worden verweven. Deze samensmelting van culturen belooft een muzikale ervaring als geen ander te worden, waar kunst en muziek samensmelten tot een momentopname en een cultuuronbegrensd festival.

cultureunlimited.org.

Het bestuur

Voorzitter Meye Peters
Secretaris Kirsten Jooren
Penningmeester Margot Beekink
Algemeen Lid Eva Trapman

Met veel dank aan

Hannibal Saad, Sietske Asselbergs en het Vreedehuis,
Sümeyra Teber (Teber Art studio), Joost Gadellaa, Anne Luik,
Mirjam Ruiters, Ralph Peters, Noortje Brul, Jessica ten Bosch,
Marian Bosch, Stephanie Peters.

CultuurSchakel

Onze concerten zijn mede mogelijk gemaakt door Cultuurschakel.

Meezingen?

Heb je interesse om mee te zingen in Ilmatar?
Kom een keertje kijken bij de repetitie.
Mail ons dan even [info@kamerkoor-ilmatar.nl].

We repeteren op vrijdagavonden (19:30 – 22:15 uur) in Den Haag.

We hebben weer plek voor nieuwe zangers.
We zoeken: één lage bas, twee hoge tenoren, één lage alt en één hoge sopraan.

Volgende concerten

22 december 2023 | Kerstconcert
20:15 uur, Vreedehuis, Riouwstraat 1, Den Haag

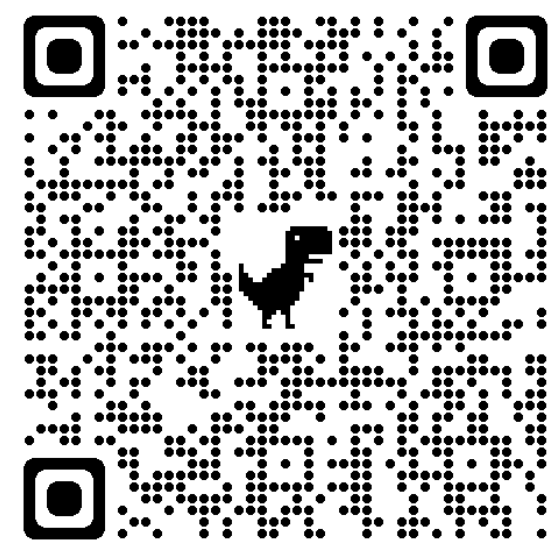
24 mei 2024 | Voorjaarsconcert
25 mei 2024 | Voorjaarsconcert

Openbare repetitie

22 maart 2024 | Welkom bij onze openbare repetitie!
19:30 - 22:15 uur, Vreedehuis, Riouwstraat 1, Den Haag

Nieuwsbrief ontvangen?

Scan de QR code of schrijf je in via onze website:
www.kamerkoor-ilmatar.nl.

KAMERKOOR ILMATAR
O.L.V. IMRE PLOEG